

Pirštų galiukuose slypi paslaptis

Mokslininkai, tyrinėjantys vaikų kalbos vystymąsi, tvirtina, jog pirštukų judesiai glaudžiai susiję su kalba - jie vystosi paraleliai. Galvos smegenų žievėje yra zona, atsakinga už rankų pirštų, riešų ir plaštakų motorinį aktyvumą. Ši zona yra labai arti motorinio kalbos centro, todėl pirštukų lavinimas aktyvina motorinio kalbos centro veiklą ir tuo pačiu skatina kalbos plėtotę. Atliekant įvairius pirštukų judesius, gerėja ryšys tarp kairiojo ir dešiniojo smegenų pusrutulių ir taip stimuliuojama smegenų branda. Norint, kad vaikas taisyklingai kalbėtų, gerai mokytusi, kad lavėtų mąstymas, atmintis, dėmesio koncentracija, nuo mažens reikia lavinti jo pirštų, plaštakų ir riešų judesius, t. y. smulkiąją motoriką. Smulkioji motorika – tai gebėjimas atlikti įvairius koordinuotus paprastus ir sudėtingus veiksmus (pradedant paprasčiausiu žaisliuko griebimu ir baigiant piešimu, konstravimu, lipdymu, rašymu ir kt.).

Vaikų stebėjimai rodo, kad motorinės funkcijos lavėja nuo šono į vidų: tobulėjant rankos judesiams vaikas daiktus suima išoriniu plaštakos kraštu, vėliau viduriu ir tik po to smiliumi bei nykščiu. Kiekvienas naujas rankyčių judesys formuojasi palaipsniui, labai ilgai, todėl vaikas turi kiek įmanoma daugiau dirbti savo mažais ir dar nepaklusniais pirštukais. Kuo vaiko piršteliai darysis vikresni, tuo jo kalba taps suprantamesnė. Tačiau svarbu nepamiršti, kad veikla turi būti įdomi, ne per sunki ir atitikti vaiko amžių. Galima pradėti nuo paprasčiausių pratimų - delniukų masažo, glostymo, patrynimo, katučių, o tik vėliau pereiti prie sunkesnių, kūrybingumo ir atidumo reikalaujančių užduočių.

Kokios veiklos lavina smulkiąją motoriką?

◇ Pirštukų gimnastika

Mankštinti pirštukus patartina nuo pat vaikučio gimimo. Nepakeičiami yra pirštukų žaidimai, atėję iš senojo lietuvių liaudies folkloro (pvz.: žaidimai „Virė virė košę“, „Pirštukai-nykštukai, kur tu buvai?“ ir kt.). Venkite stipriai baksnoti pirštų pagalvėles (pvz.: „Parodyk, kaip lietutis lyja“), nes tai neaktyvina, bet ir blokuoja tam tikrus centrus. Maždaug nuo penkto kūdikio gyvenimo mėnesio galima duoti čiupinėti įvairios tekstūros daiktų (nėrinių, mezginių, pintų daiktų). Paėmus vaiko delniukus, galima ploti katutes. Su paaugusiais vaikučiais jau galima žaisti ir kiek sudėtingesnius rankų žaidimus. Rodykite įvairius judesius, kad mažylis galėtų juos atkartoti savo rankutėmis. Leiskite imti įvairius smulkius daiktus, tik prižiūrėkite, kad mažylis nesikištų jų į burną, nosį ar ausį.

◇ **Žaislų, lavinančių smulkiąją motoriką, naudojimas**

Tai konstruktoriai, mozaikos, dėlionės, vėrinėliai, kaištukai, plaktukai, lavinamieji labirintai, piramidės, taupyklės ir kt. Kiekvienas žaislas atlieka tam tikrą funkciją ir yra nukreiptas vienokių ar kitokių motorinių gebėjimų ugdymui.

Lavinamieji labirintai – tai ant vielos suvertos įvairių spalvų ir formų detalės, kurias reikia vedžioti vingiuotais takeliais - kilpomis. Šie žaidimai ne tik lavina smulkiąją motoriką, bet ir erdvinius suvokimus, vizualinę - motorinę koordinaciją, padeda suvokti judesio kryptį, spalvas, formas.

Nuo mažens vaikai mėgsta kaišioti daiktus į įvairias skylutes ar išpjovas. O dar įdomiau įkalti lazdeles plaktuku. Lazdelių kaišiojimas arba kalimas plaktuku lavina judesio krypties pajautimą, spaudimo ir traukimo jėgą.

Dėliojant piramides taip pat lavinama smulkioji motorika, nes lavinamos rankytės, treniruojami pirštukų judesiai ir tuo pačiu gerėja judesių koordinacija. Žaisdamas su piramidėmis vaikas išmoksta lyginti daiktus pagal dydį (didesnis – mažesnis, aukščiau – žemiau), taip pat mokosi įvardinti spalvas ir skirti jų atspalvius.

◇ **Lipdymas**

Lipdymui galima pasirinkti įvairių medžiagą: plastiliną, molį, modeliną ... Ši veikla ne tik skatina spartesnę kalbos vystymąsi, bet ir lavina abstraktųjį ir loginį mąstymą, konstrukcinius įgūdžius, plečia vaizduotę. Lipdydami ir sugadindami, vėl nulipdydami ir vėl išardydami vaikai jaučia didelį pasitenkinimą pačia veikla, mėgaujasi pačiu lipdymo procesu. Lipdoma abiem rankomis, o tai reiškia, kad vienu metu jos abi ir lavinamos, darbo turi ir abu smegenų pusrutuliai. Lipdymas - raminanti veikla, tad vaikams, kurie yra judrūs, nepakankamai dėmesingi, ypatingai tinka molio/ modelino/ plastilino ir kitokių medžiagų lipdymai, minkymai, kūrybinis darbas su jomis.

◇ **Spalvinimas ir piešimas**

Spalvindamas objektą ar piešdamas vaikas papildo žinias apie objekto formą, spalvą, treniruoja pastabumą, lavina smulkiąją motoriką, akies – rankos koordinaciją. Pradžioje spalvinimui geriau parinkti daiktus, kuriuos vaikas pažįsta (pvz.: kamuoliuką, barškutį, obuolį ir pan.). Piešiniai turi turėti platų, maždaug centimetro kontūrą, už jo bus sudėtinga nukrypti neįgudusiai vaiko rankai. Tai leis paslėpti natūralias paklaidas ir suteiks pasitikėjimo savimi. Paveikslėlio konfiguracijoje neturėtų būti kampų ir sudėtingų kreivių, daug smulkių detalių. Bėgant laikui, įsisavinant spalvinimo techniką, smulkių detalių skaičius didėja, pačios figūros darosi sudėtingesnės. Spalvinant vystosi vaiko valia, nes jam reikia labai pasistengti neiškrypti už piešinio ribų, išmokti kontroliuoti pieštuką. Piešiant lavėja vaizduotė, kūrybiškumas, vaikas mokosi išreikšti savo emocijas, nuotaiką.

◇ **Įvairios kitos veiklos**

Namų aplinkoje galima rasti labai daug naudingų daiktų ir užsiėmimų, kurie padės lavinti vaiko smulkiąją motoriką. Tai gali būti įvairių daiktų varstymas (pvz.: tinka batai ar figūros su išbadytomis skylutėmis). Kartu su vaiku galite varstyti ir rišti nuautus batus, o po to apautus (taip kartodamas tą patį veiksmą vaikas įsimins ir įgus kontroliuoti savo judesius). Labai naudingas - sagų, užtrauktukų, spaustukų, segtukų segimas. Tegul vaikas būtinai pats sagstosi sagas, užsitraukia užtrauktuką, pasiraitoja rankoves ir kt.

Galima pasigaminti specialius „treniruoklius“: prisiūti keletą sagų ant audeklo skiautės, o ant kitos skiautės iškirpti skylės. Po tokių treniruočių vaikai jau galės patys užsisegti savo drabužių sagas. Virtuvėje taip pat galima rasti labai daug naudingų užsiėmimų (pvz.: verti tuščiavidurius makaronus, ant plastilinu aplipdyto stiklainio išpausti įvairias kruopas, žirnius bei pupas, perpilti vandenį šaukšteliu iš vieno indo į kitą, perrinkti žirnius, pupas ir kt.). Nepamirškite vaiko supažindinti su žirkėmis. Jei žirklių žiedus suimsite kartu su vaiko piršteliais ir iškirpsite kokias nors figūras – bus puiki rankų treniruotė. Pamažu lavės ir vaiko sugebėjimas reguliuoti savo judesių tikslumą ir stiprumą. Bandykite išmokyti vaiką prisiūti sagas, siuvinėti, nerti vąšeliu ar megzti virbalais.

Taigi, svarbu nuo pat mažumės lavinti vaiko smulkiąją motoriką, kad vėliau vaiko rankų judesiai būtų koordinuoti, tikslūs ir pasiruošę įvairioms sudėtingesnėms veikloms.

